

Θασίων

γη

διμηνιαίο περιοδικό της Θάσου

ΤΙΜΗ: 7 €

Για να ξέρεις προς τα πού αρμενίζει το νησί σου...

• ΕΤΟΣ Α • ΘΑΣΟΣ • ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2016 • ΤΕΥΧΟΣ 3

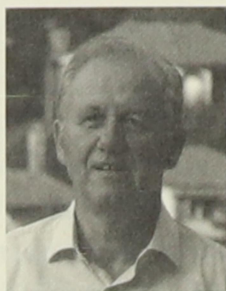
Θασίων η

διμηνιαίο περιοδικό της Θάσου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ: «Η μπογιά» ή Αναστάσεως ημέρα.....	3
ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ ΘΩΜΑΣ: Τομέας ΕΚΑΒ Θάσου. «Άνθρακες ο θησαυρός;»	5
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ: Παγκόσμια ημέρα Περιβάλλοντος	7
ΜΗΝΑΣ ΒΛΑΣΤΑΡΗΣ - ΑΓΓΕΛΟΣ ΑΡΧΟΝΤΙΤΣΗΣ: Απόψεις- προτάσεις στο Περιφερειακό πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού και αιεφόρου ανάπτυξης Α.Μ.Θ.....	10
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ: Σταθμοί στην ελαιοκαλλιέργεια Και ο Ελαιουργικός Συνεταιρισμός Πρίνου «ΔΗΜΗΤΡΑ»	21
ΤΟΝΙ ΚΟΖΕΛΙ: Στην ακτή Καλάμι Αστρίδας Θάσου: Επιγραφές χαραγμένες στους βράχους.....	29
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΥΤΣΟΥΜΑΝΗΣ: Η πόρτα της εκκλησίας του Αγίου Αθανασίου στο Κάστρο.....	35
ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΙΔΗΣ: Το Μετόχιο της Ιεράς Μονής Κουτλουμουσίου στο Κάστρο (1774-1927).....	40
ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΥΤΗΛΙΝΟΣ: Με λαμπρότητα οι λατρευτικές εκδηλώσεις για την εορτή της Αγίας Λυδίας της Φιλιππησίας	46
ΘΕΜΙΔΑ ΖΗΔΡΟΥ: Φωτογραφίες του σήμερα με τα χρώματα του χθες	48
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ: Η Γέφυρα (Διήγημα).....	50
ΝΙΚΟΣ ΣΠΙΤΣΕΡΗΣ: Κοκόρο ιτάι: (Πονάει η καρδιά μου) (Διήγημα).....	55
ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ: Φυλασσομένη βάλτωση (Ποίηση)	57
ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Ι. ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Άτιτλα (Ποίηση).....	58
ΔΑΓΚΑΛΑΚΗ ΡΟΔΟΥΛΑ: Αποχαιρετισμός (Ποίηση)	59
ΣΩΤΗΡΗΣ ΓΕΡΑΚΟΥΔΗΣ: Τα Θασίτ'κα: Η κατάρα δεν έπιασι	60
ΚΟΥΚΙΔΕΣ.....	63

Σταθμοί στην ελαιοκαλλιέργεια και ο Ελαιουργικός Συνεταιρισμός Πρίνου «ΔΗΜΗΤΡΑ»

Γράφει ο Φιλολόγος Λυκειάρχης
Δημήτρης Θεοδορίδης

Ο Ελαιουργικός Συνεταιρισμός Πρίνου «Δήμητρα» ιδρύθηκε το 1926. Η πρώτη του ονομασία ήταν Γεωργικός Συνεταιρισμός Καζαβητίου «Η Δήμητρα» και αργότερα, όταν απέκτησε ελαιοτριβείο μετονομάστηκε σε Ελαιουργικό Πιστωτικό Συνεταιρισμό «Η Δήμητρα».

Αρχικά τον αποτελούσαν 60 με 80 μέλη, κάτοικοι όλοι του Μεγάλου καζαβητίου. Το πρώτο διοικητικό συμβούλιο απαρτιζόταν από τους εξής συνεταίρους: Πρόεδρος ο Νικόλαος Στενός, Ταμίας ο Σταύρος Αστερινόπουλος, Γραμματέας ο Ξανθός Χατζηξανθός και μέλη ο Γεώργιος Παπανικολάου και ο Ιωάννης Βουλγαρίδης.

Όσο ο Συνεταιρισμός ήταν Γεωργικός Πιστωτικός η μόνη δραστηριότητά του ήταν η σύναψη κάποιων δανείων από την Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος, καλλιεργητικών και ελαιοσυλλογής. Η έκθλιψη του ελαιοκάρπου των μελών του γινόταν στα ιδιωτικά ελαιοτριβεία των αδερφών Παπαδημητρίου στη Σκάλα Καλλιράχης, των αδερφών Αγαπητού και Παπαστυλιανού στη Σκάλα Σωτήρος και των αδερφών Λαμπίρη από το Θεολόγο στη Σκάλα Πρίνου, το οποίο τελικά περιήλθε στην κυριότητα των αδερφών Παπαδημητρίου.

Η έλλειψη όμως εμπιστοσύνης των παραγωγών προς τους ιδιοκτήτες των ελαιοτριβείων και η εκμετάλλευσή τους από τους εμπόρους που χρησιμοποιούσαν χαλασμένες ζυγαριές, τα «κλεφτοκάνταρα», για να ζυγίζουν τις ελιές, ωρίμασαν την ιδέα στους συνεταίρους να κατασκευάσουν το δικό τους ελαιοτριβείο.

Το 1936 ο αριθμός των συνεταίρων έχει φτάσει στα 120 μέλη, τα οποία προέρχονται από τις κοινότητες Μικρού και Μεγάλου Καζαβητίου. Το Διοικητικό συμβούλιο του Συνεταιρισμού την περίοδο εκείνη απαρτιζόταν από τους εξής: Γραμματέας ο Γεώργιος Μαυρομάτης, Ταμίας ο Αναστάσιος Γιωργαλάς, Μέλη οι Θεμιστοκλής

Υδριώτης και Ευάγγελος Κάλτσας. Πρόεδρος ήταν ο Φίλιππος Παπάνθιμος, ο οποίος υπήρξε ο πρωτεργάτης της υλοποίησης της ιδέας δημιουργίας ενός συνεταιριστικού ελαιοτριβείου. Αυτός ξεκίνησε τις προσπάθειές του δίχως να καταπονηθεί από τις πολλαπλές αντιξοότητες και, το σημαντικότερο, να ενδώσει στις δελεαστικές προτάσεις των ιδιοκτητών των ιδιωτικών ελαιοτριβείων. Για τη χρηματοδότηση όμως της κατασκευής του ελαιοτριβείου η ΑΤΕ απαίτησε την αύξηση των μελών του Συνεταιρισμού, ώστε να είναι βιώσιμη η λειτουργία του με την αύξηση του όγκου της παραγωγής ελαιολάδου. Έπρεπε, λοιπόν, να πεισθούν και άλλοι παραγωγοί να εγγραφούν στο Συνεταιρισμό, πράγμα το οποίο δεν ήταν καθόλου εύκολο, γιατί από τη μια υπήρχε ο φόβος όσον αφορά τις υποχρεώσεις που θα αναλάμβαναν προς μια τράπεζα και από την άλλη η αρνητική προπαγάνδα που ξεκινούσε από τους ιδιοκτήτες των ιδιωτικών ελαιοτριβείων. Αυτό το αρνητικό κλίμα ο Φίλιππος Παπάνθιμος και οι συνεργάτες του κατόρθωσαν να ανατρέψουν πείθοντας έναν ικανό αριθμό παραγωγών να εγγραφούν ως μέλη του Συνεταιρισμού. Τελικά, σε γενική συνέλευση που απαρτιζόταν από τον απαιτούμενο αριθμό ελαιοπαραγωγών αποφασίστηκε η κατασκευή συνεταιριστικού ελαιοτριβείου. Έτσι, αφού παράλληλα εξασφαλίστηκε και το οικόπεδο, άνοιξε ο δρόμος για τη χρηματοδότηση από την ΑΤΕ.

Με δάνειο, που πήρε ο συνεταιρισμός το 1937, άρχισαν οι εργασίες κατασκευής του πρώτου σύγχρονου συνεταιριστικού ελαιοτριβείου στη Θάσο στη θέση όπου βρίσκεται μέχρι και σήμερα. Οι εργασίες ολοκληρώθηκαν το φθινόπωρο του 1938.

ΠΕΡΙΦΡΑΞΕΙΣ ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

ΣΑΡΗΜΠΑΛΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΠΟΤΟΣ ΘΑΣΟΥ
ΤΗΛ.: 25930 31 141 - ΚΙΝ.: 6973 973330

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ

ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΜΕΝΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΣΕ ΤΙΜΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ!!!

ΘΑ ΤΑ ΒΡΕΙΤΕ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ
ΜΑΣ ΣΤΟ ΠΡΑΤΗΡΙΟ ΥΓΡΩΝ ΚΑΥΣΙΜΩΝ

THASSOS OIL

5ο χλμ. ΠΟΤΟΣ - ΑΣΤΡΙΣ
ΤΗΛ. 25930 52071
ΚΙΝ. 6944 715369

Στην κύρια είσοδο του κτιρίου εντοιχίστηκε μια πλάκα που έγραφε «44° Συνεταιριστικό Πρότυπο Ελαιοτριβείο» και ο αριθμός αφορούσε τα συνεταιριστικά ελαιοτριβεία που είχαν ανεγερθεί ως τότε με χρηματοδότηση της ΑΤΕ σε όλη την Ελλάδα.

Έτσι, από κείνη τη χρονιά και μετά, σχεδόν όλοι οι ελαιοπαραγωγοί του Πρίνου εξυπηρετούνταν στον τόπο τους: οι συνεταιρισμένοι από το δικό τους ελαιοτριβείο και οι μεμονωμένοι από το ιδιωτικό του Δημητρίου Μητσέκου, που είχε κτιστεί μέσα στο χωριό και λειτουργούσε ήδη πριν από ένα χρόνο.

Κατά τη διάρκεια της βουλγαρικής κατοχής 1941-1944, το συνεταιριστικό ελαιοτριβείο επιτάχθηκε από το βουλγαρικό κράτος και ο στρατός κατοχής που ανέλαβε τη λειτουργία του, δέσμευε την ποσότητα του παραγόμενου λαδιού δίνοντας στους παραγωγούς ελαιόλαδο με το κουπόνι.

Μετά την απελευθέρωση, το ελαιοτριβείο επανήλθε πάλι στην κυριότητα του Συνεταιρισμού. Την περίοδο που ακολούθησε, ο Συνεταιρισμός στην προσπάθειά του να ανταπεξέλθει οικονομικά τροποποίησε το καταστατικό και έτσι άρχισαν να γίνονται εγγραφές μελών χωρίς κανένα περιορισμό. Τότε, ο αριθμός των μελών του Συνεταιρισμού διπλασιάστηκε και οι περισσότεροι ελαιοπαραγωγοί του Πρίνου ήταν μέλη του Συνεταιρισμού. Επίσης, την εποχή αυτή έγινε και η πρώτη προσπάθεια για μικτή αποθήκη, στην αρχή με λίγους παραγωγούς που κάθε χρόνο όμως αυξάνονταν, ώσπου έγινε καθολική. Αυτή η πρωτοποριακή επιλογή από τη μια ισχυροποίησε οικονομικά το Συνεταιρισμό και από την άλλη τον έφερε πιο κοντά με τη διοίκηση της Κοινότητας για την υλοποίηση κοινών στόχων που έφεραν την ανάπτυξη στον τόπο.

**ΗΛΕΚΤΡΟ ΚΕΝΤΡΟ
HAMAK**

ΔΙΚΤΥΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΗΛΕΚΤΡΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ

ΔΙΑΜΑΤΑΡΗ

- ▣ Οικιακές ηλεκτρικές συσκευές
- ▣ Εικόνα - Ήχος
- ▣ Κλιματισμός
- ▣ Δορυφορικά Συστήματα

- ▣ Επαγγελματικοί Εξοπλισμοί
- ▣ Εγκαταστάσεις
- ▣ Η/Υ - Τηλεφωνία
- ▣ Ταμειακές συσκευές

AEG Electrolux ZANUSSI Zanussi Tefal TOSHIBA TOYOTOMI BRAUN Philips Miele SIEMENS BOSCH
 PHILIPS SONY Panasonic LG PITSOS Rowenta PIONEER KRUPS KENWOOD HITACHI General Electric

ΛΙΜΕΝΑΡΙΑ ΤΗΛ. 25930 51720

Τα μεγάλα βήματα που έγιναν τη δεκαετία του 1950 με τη συνεργασία Κοινοτή-
τας και Συνεταιρισμού Πρίνου ήταν τα εξής:

Τη διετία 1949-1950 υπό την προεδρία του Γρηγορίου Χατζηανδρέου και την
εποπτεία του Συνεταιρισμού πραγματοποιήθηκε, με τη βοήθεια των μηχανημάτων
της κρατικής Υ.Ε.Β., η εκχέρσωση του ελαιοκάμπου από κάθε παρασιτική βλάστη-
ση, όπως πουρνάρια, βάτα κ.ά. Με την ολοκλήρωση του έργου έγινε δυνατή η
καλλιεργητική φροντίδα του εδάφους, η λίπανση, διευκολύνθηκε η ελαιοσυλλογή
και δημιουργήθηκαν ευνοϊκές προϋποθέσεις για τον αναδασμό που ακολούθησε.

Πριν την υλοποίηση του αναδασμού, τα ελαιόδενδρα βρίσκονταν υπό
καθεστώς σχεδόν απόλυτης σποραδικότητας γεγονός που δυσχέραινε την ελαιο-
συλλογή και εμπόδιζε τη δημιουργία αγροτικών δρόμων. Ο ελαιοκάμπος ήταν
διαιρεμένος σε πολλά τμήματα που ονομάζονταν «τεμπίχια» και κάθε χρόνο, όταν
έφτανε η περίοδος της ελαιοσυλλογής, οριζόταν ένας διευθυντής, ο οποίος με τη
βοήθεια των αγροφυλάκων καθόριζε το πρόγραμμα της ελαιοσυλλογής. Με τον
τελάλη ανακοινωνόταν το τεμπίχι από το οποίο θα άρχιζε η ελαιοσυλλογή και δεν
επιτρεπόταν κανένας παραγωγός να συλλέξει καρπό από άλλο «τεμπίχι». Αυτό
γινόταν αφενός για να αποκλειστεί η κλοπή και αφετέρου για να αποφευχθεί η
φθορά του πεσμένου ελαιοκάρπου από τη μετακίνηση ανθρώπων και ζώων. Όταν
τελειώνει η ελαιοσυλλογή από το τεμπίχι που είχε ανοίξει, οριζόταν το άνοιγμα του
επόμενου. Όμως μ' αυτό το σύστημα επιβραδυνόταν η ελαιοσυλλογή, γιατί οι
περισσότεροι ελαιοπαραγωγοί που ήταν ιδιοκτήτες μικρού αριθμού ελαιόδένδρων
τελειώναν πιο γρήγορα την ελαιοσυγκομιδή από τους λίγους μεγαλοπαραγωγούς
και αναγκάζονταν να περιμένουν άπραγοι. Έτσι συνέπεια αυτής της καθυστέρη-
σης ήταν να χάνεται μεγάλο μέρος της ελαιοπαραγωγής από τις κακοκαιρίες του
χειμώνα και τα χιλιάδες μαυροπούλια που κατέφθαναν στο νησί.

Τα παραπάνω προβλήματα ανέδειξαν την αναγκαιότητα του αναδασμού της
γης και της συγκέντρωσης των διάσπαρτων ελαιόδένδρων που κατείχε ο κάθε
ελαιοπαραγωγός σε μια ευρεία περιοχή. Κανένας όμως από τους ελαιοκαλλιεργη-
τές δεν μπορούσε να φανταστεί πώς αυτή η ανάγκη θα υλοποιούνταν. Ωσπου, το
έτος 1952, ήρθε στον Πρίνο ο καθηγητής Γεωπονίας του Πανεπιστημίου Αθηνών
Επαμεινώνδας Κυπριάδης για να διερευνήσει τις διαθέσεις των ελαιοπαραγωγών.
Να σημειωθεί ότι εκείνη την εποχή η υλοποίηση ενός αναδασμού ήταν προαιρετική
και απαραίτητο να ζητηθεί από τους περισσότερους ελαιοπαραγωγούς. Τότε,
υπήρξε έντονη διαμάχη μεταξύ των υπέρμαχων του αναδασμού και εκείνων οι
οποίοι δεν τον επιθυμούσαν με πρωτοστάτες τους κτηνοτρόφους, οι οποίοι
φοβόντουσαν ότι μετά την υλοποίηση του αναδασμού οι ιδιοκτήτες των κτημάτων
θα τους απαγόρευαν να βόσκουν τα ζώα τους μέσα σ' αυτά. Τελικά όμως, παρά τις
μεγάλες αντιδράσεις, ο Καθηγητής κατόρθωσε να πείσει την πλειοψηφία των
ελαιοπαραγωγών να δεχτούν την πραγματοποίηση του αναδασμού.

Υποβλήθηκε αίτηση στη Δ/ση Γεωργίας Καβάλας και στη συνέχεια στο Υπουργείο Γεωργίας, το οποίο ενέκρινε την υλοποίηση του πρώτου αναδάσμου ελαιοδένδρων της Θάσου. Ακολούθως συστήθηκε η επιτροπή αναδάσμου με πρόεδρο το Διευθυντή Γεωργίας Καβάλας Μιχαήλ Ελευθεριάδη, δίχως την επιμονή του οποίου και την ισχυρή θέληση ο αναδάσμος θα ματαιωνόταν. Οργανώθηκε ακόμη συνεργείο εκτιμητών, στο οποίο ανατέθηκε το πολύ δύσκολο έργο της εκτίμησης της αξίας των ελαιοδένδρων. Συγχρόνως, οριζόταν και το περίγραμμα του υπό αναδάσμο αγροκτήματος και ακολουθούσε η αποτύπωσή του από το τοπογραφικό συνεργείο. Κατά τη διάρκεια όλων αυτών των εργασιών ανέκυπταν σοβαρά προβλήματα, που όμως ξεπερνούσαν είτε με την πειθώ είτε με την αποφασιστικότητα της επιτροπής αναδάσμου. Τελικά, ο πεδινός αναδάσμος ολοκληρώθηκε κατά το έτος 1956.

Ο ορεινός αναδάσμος πραγματοποιήθηκε πολύ αργότερα, ανάμεσα στα έτη 1967 και 1970. Το τοπογραφικό συνεργείο με προϊστάμενο τον Στέλιο Παλπάνα ακολούθησε τις γνωστές μεθόδους και διαδικασίες τοπογράφησης, εκτίμησης κλπ. Με την ολοκλήρωση και του ορεινού αναδάσμου καλύφθηκε όλη η ελαιοκομική περιοχή της κοινότητας Πρίνου.

Γενικότερα, ο αναδάσμος έδωσε τη δυνατότητα στους παραγωγούς να καλλιεργήσουν εντατικά και με σύγχρονους τρόπους τα ελαιοκτήματά τους, να καταπολεμήσουν τις ασθένειες της ελιάς και σε συνδυασμό με την άρδευση που ακολούθησε να αυξήσουν κατά πολύ την παραγωγή και το εισόδημά τους. Επίσης, κατέστησε δυνατή τη δημιουργία ικανού δικτύου αγροτικών δρόμων, χωρίς το οποίο, σήμερα, θα ήταν αδύνατη η διακίνηση τροχοφόρων στον κάμπο αλλά και στα ορεινά ελαιοκτήματα. Και το πιο σημαντικό, με τον αναδάσμο οι παραγωγοί απέκτησαν τίτλους κυριότητας των ελαιοδένδρων αλλά και της γης των κτημάτων τους.

Εκτός όμως από την εκχέρωση της παρασιτικής βλάστησης και τον αναδάσμο των ελαιοδένδρων, ένας άλλος σημαντικός σταθμός στην ελαιοκαλλιέργεια της περιοχής του Πρίνου ήταν και η διάνοιξη αρδευτικών κοινοτικών γεωτρήσεων. Το έτος 1953, ο πρόεδρος της κοινότητας Μιχαήλ Κάλτσας παρέλαβε από την αρμόδια υπηρεσία του υπουργείου Γεωργίας το γεωτρύπανο και μετά από ένα περιπετειώδες ταξίδι κατάφερε να το μεταφέρει στον Πρίνο. Συγχρόνως ήρθε και τεχνικό συνεργείο που έκανε όλες τις απαιτούμενες εργασίες. Το 1955 αποπερατώθηκαν οι εργασίες του γεωτρύπανου και διανοίχθηκαν 12 γεωτρήσεις, που σφραγίστηκαν και παραδόθηκαν στην Κοινότητα.

Μετά από τόσα πρωτοποριακά επιτεύγματα που έγιναν στον Πρίνο, ο μεν Συνεταιρισμός του απέκτησε το προβάδισμα στο νησί, η δε Κοινότητά του βραβεύτηκε με δίπλωμα και παράσημο σε επίσημη εκδήλωση που έγινε από το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών στην Αθήνα.

Για τη λειτουργία των γεωτρήσεων, τα πρώτα δυο-τρία χρόνια, δοκιμάστηκε η κίνησή τους με τρακτέρ. Όμως, εκτός του ότι δεν ήταν αποδοτική ως προς τις ποσότητες παροχής νερού, εγκυμονούσε και κινδύνους καταστροφής για τις αντλίες των γεωτρήσεων. Γι' αυτό το λόγο, το 1959, το Κοινοτικό Συμβούλιο

αποτελούμενο από τους Νικόλαο Γεωργίου Γαλάνη, Λάμπρο Ευαγγελίδη, Γεώργιο Παπαφιλίππου, Φίλιππο Κυραναστάση, Γεώργιο Μαυροομάτη, Κωνσταντίνο Μπούρα και πρόεδρο το Ζαρίφη Βογιατζή έθεσε ως επιτακτική προτεραιότητα την επίλυση του ζητήματος της λειτουργίας των γεωτρήσεων με την ηλεκτροκίνησή τους από τη ΔΕΗ.

Η ιδέα όμως αυτή εκείνη την περίοδο, το 1960, έμοιαζε με όνειρο, γιατί η ΔΕΗ δεν είχε ηλεκτροδοτήσει ακόμη πόλεις και περιοχές της χώρας μας που βρίσκονταν δίπλα στο δίκτυο μεταφοράς ρεύματος. Όμως, από τη μια η επιτακτική ανάγκη της λειτουργίας των γεωτρήσεων και από την άλλη η παρουσία δύο υπουργών στην κυβέρνηση του Κων/νου Καραμανλή από το νομό Καβάλας, του συμπατριώτη μας Αύγουστου Θεολογίτη ως υπουργού Βορείου Ελλάδος και του Νικόλαου Μάρτη ως υπουργού Βιομηχανίας έπαιξαν καταλυτικό ρόλο στο να καμφθούν οι σοβαρές αντιρρήσεις του διευθυντή της ΔΕΗ Μπουζάκη.

Στις αρχές του 1961 υπογράφηκε η σύμβαση από μέρους της ΔΕΗ και της κοινότητας Πρίνου σύμφωνα με την οποία η πρώτη αναλάμβανε την υποχρέωση να ηλεκτροδοτήσει τις υπάρχουσες αρδευτικές γεωτρήσεις στον κάμπο του Πρίνου και η δεύτερη να καταβάλει το ποσό των 900.000 δραχμών, το οποίο θα έπαιρνε ως δάνειο από το πρόγραμμα επενδύσεων του Νομαρχιακού Ταμείου, κι άλλες 100.000 που θα εξασφάλιζε από τα κοινά της έσοδα.

Η ΔΕΗ, αφού νοίκιασε το κτίριο του παλιού ελαιοτριβείου των αδερφών Παπαδημητρίου και εγκατέστησε σ' αυτό πετρελαιομηχανές, δημιούργησε στη Θάσο τον πρώτο τοπικό σταθμό ηλεκτροπαραγωγής. Παράλληλα κατασκεύασε και δίκτυο μεταφοράς του ρεύματος προς τις γεωτρήσεις.

Η Κοινότητα από την πλευρά της εγκατέστησε την απαιτούμενη υποδομή στις γεωτρήσεις (ηλεκτροκινητήρες κλπ.) για να γίνει δυνατή η σύνδεσή τους με το δίκτυο της ΔΕΗ με ένα δεύτερο δάνειο 350.000 δραχμών που έλαβε από το Νομαρχιακό ταμείο.

Έτσι, τον Αύγουστο του 1961, ηλεκτροδοτήθηκε πρώτη η γεώτρηση στα Κοτσίνια και έγινε η τελετή των εγκαινίων με την παρουσία των υπουργών Θεολογίτη και Μάρτη, του Βουλευτή Καβάλας Βενέτη, του νομάρχη Μπαγλανέα, στελεχών της ΔΕΗ, εκπροσώπων των κοινοτήτων του νησιού, καθώς και πολλών κατοίκων.

Η άρδευση των ελαιοδένδρων με το νερό των γεωτρήσεων κατέδειξε από την πρώτη χρονιά τη διαφορά στην αύξηση και βελτίωση της ελαιοπαραγωγής. Σε συνδυασμό με τη χρήση χημικών λιπασμάτων και την καταπολέμηση των ασθενειών των ελαιοδένδρων, πολλαπλασίασαν την ελαιοπαραγωγή και κατόρθωσαν να καταστήσουν βρώσιμη, σε μεγάλο ποσοστό, την ελιά με συνέπεια τη θεαματική άνοδο της τοπικής οικονομίας.

Ένα όμως πρόβλημα που προέκυψε με την έναρξη λειτουργίας των γεωτρήσεων, ήταν η έλλειψη δικτύου μεταφοράς του νερού στα κτήματα. Αυτή, τα πρώτα χρόνια, γινόταν με αυλάκια, αλλά έτσι χανόταν μεγάλη ποσότητα νερού. Γι' αυτό

πρόβαλε επιτακτική η ανάγκη δημιουργίας δικτύου μεταφοράς του νερού με σωληνώσεις. Αυτό επιτεύχθηκε τα επόμενα χρόνια, επί προεδρίας στο συμβούλιο της κοινότητας Θεοδώρου Χατζηανδρέου, με δανειοδοτήσεις του νομαρχιακού ταμείου. Μάλιστα επεκτάθηκε το δίκτυο και έγιναν κάποιες ανυψώσεις του νερού, ώστε να καλυφθούν οι αρδευτικές ανάγκες και των κτημάτων που βρίσκονταν ψηλότερα από τις γεωτρήσεις.

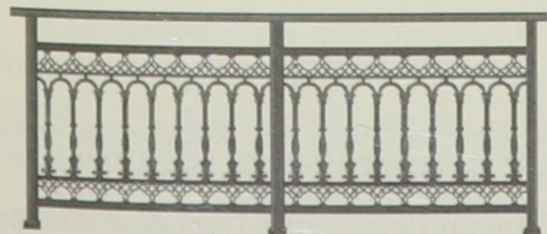
Η τεχνολογική εξέλιξη, καθώς και η συνεχής αύξηση των μελών του Συνεταιρισμού, και κατά συνέπεια, και η αύξηση του ελαιοκάρπου που έπρεπε να εκθλιβεί, οδήγησε το Συνεταιρισμό, κατά καιρούς, στην αντικατάσταση των μηχανημάτων του εργοστασίου και στην επέκταση των αρχικών κτιριακών εγκαταστάσεων.

Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι το εργοστάσιο αρχικά ξεκίνησε τη λειτουργία του με δυο κλασικά πιεστήρια, πέρασε στη συνέχεια στα υπερπιεστήρια ψυχρής πίεσης, επανήλθε στη θερμή πίεση με το σύστημα Σωτηρέλη και τελικά στα φυγοκεντρικά μηχανήματα Ζαμπέκου και Ντόιτς.

Ειδικότερα, στο διάστημα 1993-1999, επί προεδρίας του Αναστασίου Εμμανουηλίδη, εγκαταστάθηκε στο εργοστάσιο το σύγχρονο μηχάνημα Α. Λαβάλ πέντε (5) τόνων, ψυχρής έκθλιψης του ελαιοκάρπου, με το οποίο λειτουργεί έως σήμερα και αγοράστηκε οικόπεδο για την εναπόθεση και διαχείριση του ελαιοπυρήνα, υποπροϊόντος της επεξεργασίας του ελαιοκάρπου.

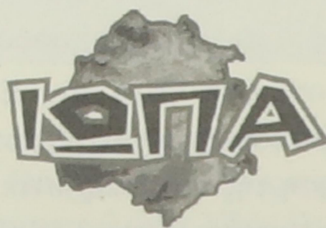
Σταματιάδης Χαράλαμπος

σιδηροκατασκευές
παντός είδους

Πρίνος Θάσου
τηλ.: 6972 858034

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ & ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ
ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

μέλι
γλυκά κουταλιού
ελιές & λάδι

Εκθετήριο στη Σκάλα Καλλιράχης
και σε επιλεγμένα καταστήματα

Καλλιράχη Θάσου
Τηλ.: 25930 91291,
Fax: 25930 91291

web: www.iopa.gr
e-mail: info@iopa.gr

Στη συνέχεια, από το 1999 έως το 2011, επί προεδρίας Γεωργίου Καρκαμάνη και Αντιπροεδρίας Ευάγγελου Γιάντσου πραγματοποιήθηκε ο εκσυγχρονισμός του ελαιοτριβείου με την αντικατάσταση όλων των σιδερένιων τμημάτων του από ανοξείδωτο μέταλλο, την αγορά θερμαινόμενων ανοξείδωτων ελαιοδεξαμενών και τις κτιριακές βελτιώσεις για την εγκατάσταση ενός σύγχρονου τυποποιητηρίου. Ακόμη, μετά από αυτές τις βασικές αλλαγές στη λειτουργία του εργοστασίου, το Διοικητικό Συμβούλιο επεδίωξε και πέτυχε να πάρει τις πιστοποιήσεις προϊόντος HASP και ISO, την ΠΓΕ (πιστοποιημένη γεωγραφική ένδειξη) και την πιστοποίηση βιολογικού ελαιολάδου. Όλα τα παραπάνω βέβαια επιτεύχθηκαν και με τη συμβολή των ελαιοπαραγωγών του Πρίνου, που μέχρι σήμερα επέδειξαν υπευθυνότητα και συνέπεια όσον αφορά την παράδοση του ελαιοκάρπου αυθημερόν και μέσα σε τελάρα (αντί σε τσουβάλια, όπως κατά το παρελθόν). Το τελευταίο μαζί με την παραμονή του ελαιοκάρπου πριν την έκθλιψη μέσα σε μπαλετοκιβώτια, και όχι όπως παλιότερα σε σωρούς μέσα στους «μπλοκούς», όπου ερχόταν σε επαφή με το έδαφος και συνθλιβόταν κατά τη μεταφορά του στο ελαιοτριβείο, οδήγησαν στην άριστη ποιότητα του παραγόμενου ελαιολάδου, που είναι «εξαιρετικό παρθένο» (οξύτητα μικρότερη από 8 δέκατα).

Στην ογδοντάχρονη πορεία του ο Ελαιουργικός Συνεταιρισμός Πρίνου «ΔΗΜΗΤΡΑ» κατόρθωσε να συγκεντρώσει στη δύναμή του σχεδόν όλους τους ελαιοπαραγωγούς του Πρίνου, να έχει ένα οργανωμένο σύστημα από κοινού έκθλιψης ολόκληρης της παραγωγής και συγχρόνως να ασκεί αυστηρότατο έλεγχο ποιότητας του προσκομιζόμενου καρπού. Άλλες δραστηριότητές του είναι η χορήγηση των επιδοτήσεων που δικαιούνται οι συνεταίροι, η πώληση του ελαιολάδου μαζικά σε εμπόρους και τέλος η λειτουργία ενός Σούπερ Μάρκετ, το οποίο λειτουργεί με πολύ μικρά ποσοστά κέρδους προς όφελος των συνεταίρων.

Η οικονομική θέση του Ελαιουργικού Συνεταιρισμού Πρίνου «Δήμητρα» σήμερα είναι δυσχερής λόγω των χαμηλών τιμών του ελαιολάδου. Η πίστη όμως και η συνείδηση της συνεταιριστικής ιδέας στους ελαιοπαραγωγούς εξακολουθεί να είναι ανεπτυγμένη σε υψηλό βαθμό, ώστε να αποτελεί εχέγγυο για την αποτελεσματική αντιμετώπιση και το ξεπέρασμα όλων των δυσχερειών.

Πηγές:

Μιχαήλ Κάλτσας, Μνήμες από τη ζωή και τις δραστηριότητες του Καζαβητίου, ετήσιο περιοδικό «Καζαβητιανά» του πολιτιστικού συλλόγου «το Μικρό Καζαβήτι», περίοδος 1998.

Ζαρίφης Βογιατζής, Μνήμες από ιστορικά γεγονότα του Πρίνου, ετήσιο περιοδικό «Καζαβητιανά» του πολιτιστικού συλλόγου «το Μικρό Καζαβήτι», περίοδος 1998.

Στην ακτή Καλάμι Αστρίδας Θάσου Επιγραφές Χαραγμένες στους Βράχους

Γράφει ο Τόνι Κοζέλι

Πενήντα οκτώ επιγραφές είναι χαραγμένες στους βράχους, στον μικρό κόλπο με την ονομασία Καλάμι, στην Αστρίδα Θάσου. Τις επιγραφές αυτές ανακάλυψε, αναγνώρισε και δημοσίευσε ο Γάλλος αρχαιολόγος Υβόν Γκάρλαν το 1980 (Δελτίο Ελληνικών Μελετών, αρ. 106, σ. 3-21).

Οι επιγραφές είναι χαραγμένες στους βράχους που βρίσκονται στην αριστερή πλευρά του κόλπου (φωτ.). Τις σκάλισαν σε τρία επίπεδα και σε μήκος 42 μ., περίπου, της παραλιακής ακτής. Ο μαρμάρινοι βράχοι κράτησαν τα ονόματα χαραγμένα μέχρι σήμερα σε πολύ καλή κατάσταση.

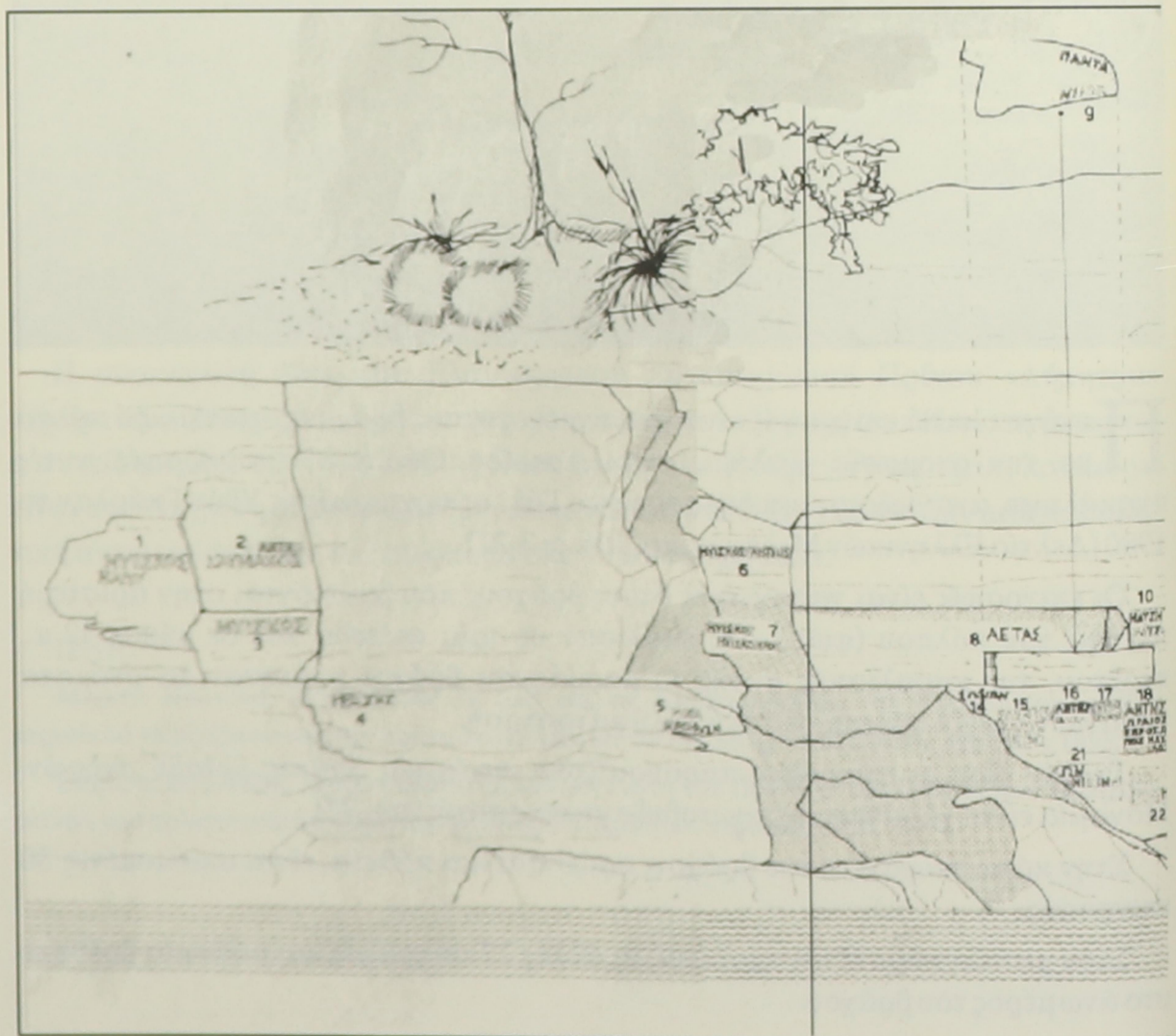
Σχεδόν όλες οι επιγραφές παρουσιάζουν αφιέρωμα αγάπης μεταξύ ανδρών. Μόνο μία είναι χάραγμα της πρωτοβυζαντινής εποχής (αρ. 27).

Στην κάτω επιφάνεια του βράχου, οριζόντια και κάθετα, είναι σκαλισμένες 30 επιγραφές.

Στον μεσαίο χώρο είναι σκαλισμένες άλλες 27 επιγραφές και μόνο μία βρέθηκε στο άνω μέρος του βράχου.

ΚΑΤΩ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΤΟΥ ΒΡΑΧΟΥ

1. ΠΡΑΣΗΣ
- 2.-Ηροφων
- 3.-Σωσιων/(χ)ρυσος
- 4.-Ηροφω(ν)
- 5.-(--)-ν καλο(ς)
- 6.- (Ηρο)φων
- 7.- Νικηνωρ
- 8.- Ηρ(ο)φων καλο(ς)
- 9.- Αητης/καλος
- 10.- (κ)αλος
- 11.- Νικ(ηνωρ)
- 12.- ΗΣ/ΠΥΘ/ΟΣ
- 13.- Αητης / ωραιος / ευπροσω / πος
ηδυσ/ευχαρις
- 14.- Παεστρατος/καλο(ς)
- 15.- (Η)ροφων/(ηδ)υς/ (---)ΛΜ(-)
- 16.- Αητης/αστεοπρο/σωπος
- 17.- Καλλισθε/νης καλος/
ΣΕΜΟΛΟΕΙ
- 18.- Ηροφων καλ(ος)
- 19.- (---)ς Νικ(ηνωρ)
- 20.- (---)αης
- 21.- Αετας
- 22.- Ηροφω(ν)/χρυσ(ος)
- 23.- Ηρα(ς)
- 24.- Ηροφων καλος
- 25.- Αητης
- 26.- Αετας ευ/σχημων
- 27.- ΞΠ
- 28.- Ανθιπο(ς) /καλλιπροσ /ωπος
- 29.- Μυισ(κος)
- 30.- Πυθιω(ν)/ηδυσ

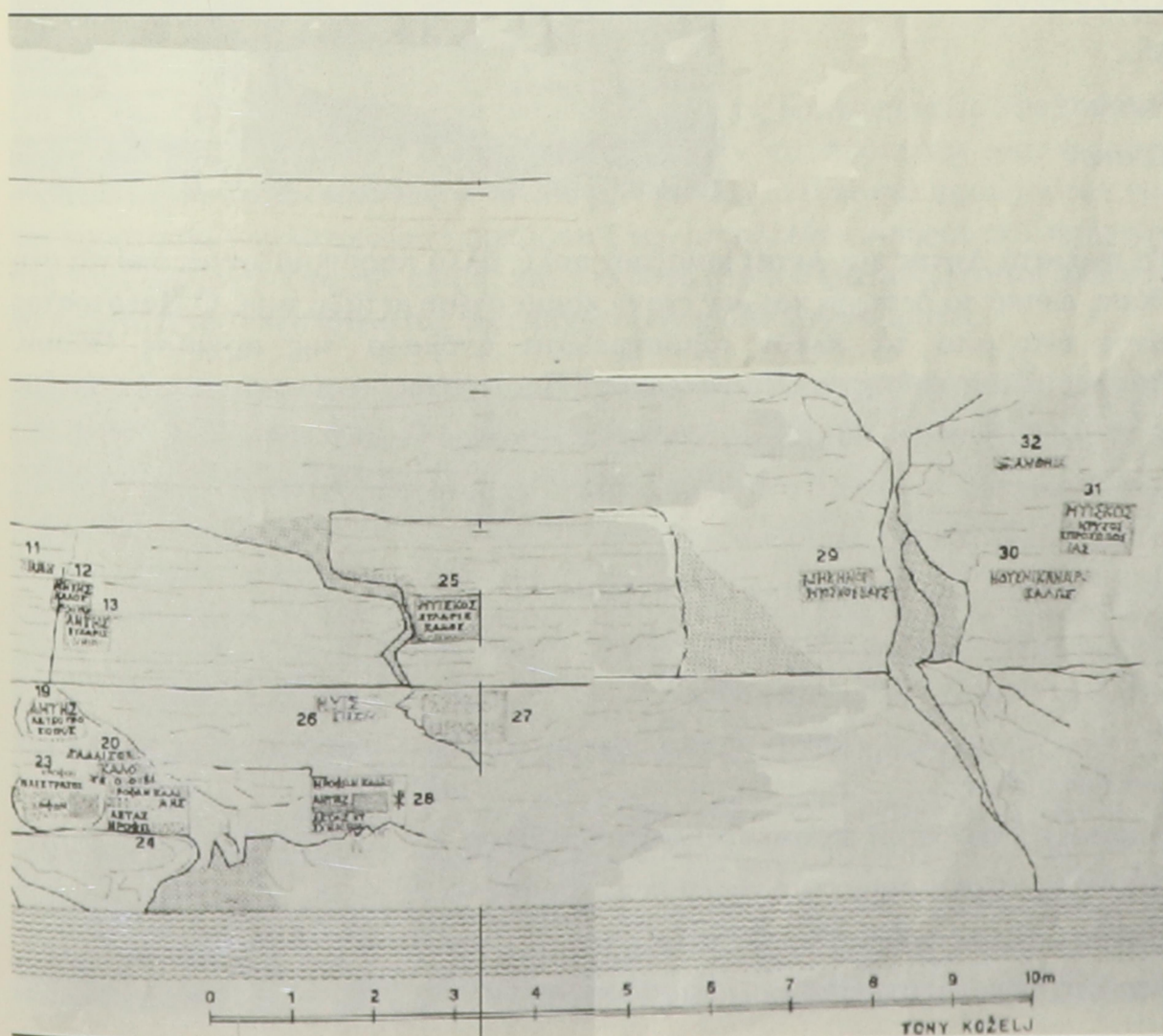
ΜΕΣΑΙΑ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΤΟΥ ΒΡΑΧΟΥ

- 31.- Μυισκος / ηδυσ
- 32.- Αητης-
- 33.- Ναυμαχος
- 34.- Μυισκος/καλο(ς)
- 35.- Π(α)εστρατος/καλος
- 36.- Μυικκος (σιχ) αγρεος
- 37.- Μυισκος κ(αι) / Μυισκος φιλο(κ)ωμοι
- 38.- Αετας
- 39.- ΠΑΝΤΑ
- 40.- Μυς η / δυς
- 41.- Π(υ)θιων
- 42.- Αητης/ευρυθμος
- 43.- Νικηνωρ
- 44.- Αητης/ευχαρις/αστεος
- 45.- Αητης/καλος

- 46.- Αητης
- 47.- Μυισκος/ευχαρις/καλος
- 48.- Νικηνωρ
- 49.- Μυισκος ηδυσ
- 50.- Ανθεμοκριτο(ς)
- 51.- Αητης ΙΑΠ / ΠΡΟ ΠΚΛΙ
- 52.- Ηδυσ Νικηνωρ / καλος
- 53.- (Νι)κηνω(ρ)
- 54.- Μυισκος / χρυσος / ευπροσωπος / Ηρας
- 55.- Φιλος Ηρας/ Ευχαρις Ηρας
- 56.- Πυθ(ιων)
- 57.- Μυισκοςεμος ηδυσ

ΕΠΑΝΩ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΤΟΥ ΒΡΑΧΟΥ

- 58.- Μυι(σ)κος/Θασιο(ς)/αργυρους

Η ΜΟΡΦΗ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

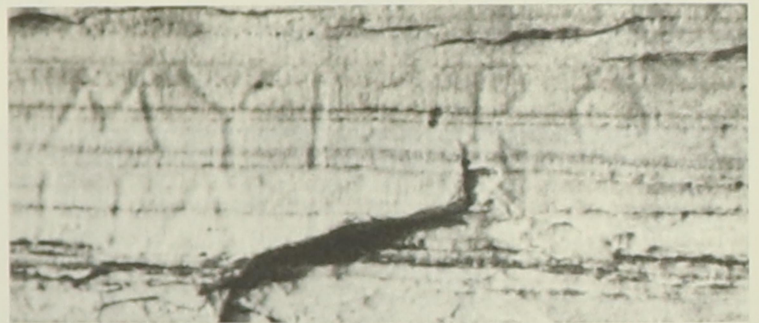
Το στυλ των γραμμάτων μοιάζει πολύ με εκείνα του 2/4 ή 1/2 του IV αιώνα π.Χ. Με τη σειρά αναφέρουμε τα ονόματα που υπάρχουν γραμμένα περισσότερες φορές. Αυτά είναι:

- Μυισκος (11)
- Αητης (10)
- Ηροφων (8)
- Νικηνωρ (7)
- Ηρας και Πυθίων (4)
- Αετας (3)
- Παεστρατος (2)

Ακολουθούν τα ονόματα που αναφέρονται μόνο μία φορά:

- Ανθημοκριτος
- Αντιππος
- Καλλιστενης
- Μυς
- Ναυμαχος
- Σοσιων

Τα ονόματα **Αητης** και **Αετας** μοιάζουν πολύ, αλλά παρουσιάζονται σπάνια στη Θάσο, ειδικά το δεύτερο και δεν έχουν καμιά σχέση μεταξύ τους. Ο **Παεστρατος** είναι ένα από τα πλέον αξιοσημείωτα ονόματα της αρχαίας Θάσου. Παρουσιάζεται επίσης σαν **Παιεστρατος** ή **Παιστρατος**, κυρίως σε τοπικό επίπεδο.

Από όλα τα ονόματα που είναι χαραγμένα, λιγότερο γνωστά είναι:

Ανθημοκριτος, νέο όνομα στη Θάσο (αρκετά γνωστό στην Αττική)

Αντιππος, νέο όνομα στη Θάσο

Ηρας, μερικά ονόματα βρέθηκαν στη Θάσο

Ηροφων, με το Ηρο μπροστά συναντώνται συχνά στη Θάσο

Καλλιστενης, νέο όνομα στη Θάσο

Μυς και **Μυισκος**, βρέθηκαν και παλιότερα στη Θάσο, στις σφραγίδες των λαβών των αμφορέων

Ναυμαχος, υπάρχουν τέσσερα δείγματα στη Θάσο

Νικηνωρ, κυκλοφορούν στο νησί αρκετά (βρέθηκαν 9)

Πυθίων, περίπου 40 βρέθηκαν στη Θάσο

Σωσιων, γνωστός στη Θάσο με 8 παραδείγματα

Συνολικά στο Καλάμι βρέθηκαν χαραγμένες 16 κοσμητικές λέξεις:

καλος (12)

ηδυσ (8)

ευχαρις (4)

χρυσος (3)

ευπροσωπος (2)

αγρεος (1)

αργυρους (1)

αστεοπροσωπος (1)

αστεος,

εμος,

ευρυθμος,

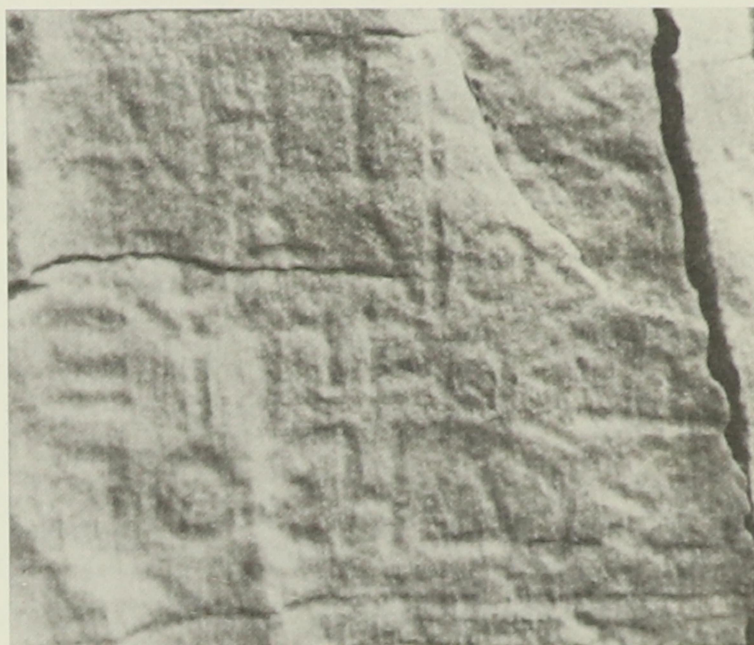
ευσχημων,

καλλιπροσωπος,

φιλοκωμος,

φιλος,

ωραιος (1)

Για το ποιοι ήταν αυτοί οι άνδρες που σκάλισαν τις βραχογραφίες στο Καλάμι, μόνο υποθέσεις μπορούμε να κάνουμε. Πιθανόν να πρόκειται για νεαρούς στρατιώτες, οι οποίοι από πύργους που βρίσκονταν εκεί κοντά φρουρούσαν για την προστασία των λατομείων μαρμάρου ή των μεταλλείων σιδήρου που υπήρχαν στη γύρω περιοχή. Υπάρχει επίσης και η εκδοχή ότι οι στρατιώτες αυτοί πιθανόν να προστάτευαν επιχειρηματίες της εποχής εκείνης από τους πειρατές.

Ο **Dr Τόνι Κοζέλι** γεννήθηκε το 1947 και σπούδασε Αρχιτεκτονική στη Λιουμπλιάνα της Σλοβενίας. Από το 1974 έως το 1980 ήταν Βοηθός καθηγητή της Αρχιτεκτονικής σχολής.

Μετά τις ανακαλύψεις των στοών των μεταλλείων χρυσού στη Θάσο, γνωστών σε εμάς από τον Ηεροδότη, διορίστηκε από την Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή Αθηνών ως αρχιτέκτων υπάλληλος της Σχολής (1980). Από τη χρονιά αυτή και χωρίς διακοπή, σε συνεργασία με τους αρχαιολόγους, προσφέρει τις υπηρεσίες του σε πολλούς αρχαιολογικούς χώρους, ειδικά στη Θάσο, Αμαθούντα Κύπρου και στο Βύλλις της Αλβανίας.

Το 1999 ανακηρύχθηκε Διδάκτωρ της Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου της Λυών Γαλλίας.

Στον ιδιωτικό τομέα συνεχίζει τις έρευνες στην αρχαία αρχιτεκτονική και τις μελέτες των αρχαίων λατομείων μαρμάρου και άλλων πετρωμάτων.

Είναι ιδρυτικό μέλος του συλλόγου ΑΣΜΟΣΙΑ του Λος Άντζελες από το 1986 και βασικός οργανωτής του Συνεδρίου ΑΣΜΟΣΙΑ 7 που έγινε στη Θάσο το 2003.

Η Πόρτα της Εκκλησίας του Αγίου Αθανασίου του Κάστρου

Γράφει ο Γιώργος Κουτσουμανής

Δεν υπάρχει Καστρινός που να μην έχει ακούσει ατελείωτες ιστορίες για το Κάστρο, για την εκκλησία του Αγίου Αθανασίου, για την εικόνα, για τον Προφήτη Ηλία για τον Πύργο. Πολλά από αυτά διανθίζονταν με παραμύθια και θρύλους, αλλά πάντα η αφήγηση κατέληγε σε μαγευτικό παραμύθι. Το μπόλιασμα αυτό εξηγεί και τη μεγάλη αγάπη που έχουν οι Καστρινοί για το Κάστρο και τον Αγίο τους.

Το Κάστρο λοιπόν περιβάλλεται από θρύλους και παραδόσεις, απ' τις οποίες άλλες αναφέρονται στην κατάκτησή του από τους Τούρκους το 1455, άλλες στην ανεύρεση της θαυματουργής εικόνας του Αγίου Αθανασίου, άλλες στο δράκο που έπαιρνε το νερό από το Γονάτι, για τις νεράιδες που λούζονταν στα καθαρά νερά του καταρράκτη, για τον Πυργετό που καταπονούσε τα μουλάρια, για θησαυρούς κ.α.

Βρισκόμαστε στο έτος 1453 και η Κωνσταντινούπολη, το προπύργιο του χριστιανισμού στην Ανατολή έπεσε στα χέρια των Τούρκων. Το γεγονός αυτό τάρραξε όλη τη χριστιανοσύνη και περισσότερο τους φράγκους ηγεμόνες των κρατιδίων που βρίσκονταν πλησιέστερα προς το επίκεντρο της συμφοράς και ακόμη περισσότερο τους γόνους του τυχοδιωκτικού οίκου των Γκατελούζων, τους αδελφούς Dorino Α΄, ηγεμόνα της Λέσβου και Παλαμήδη, ηγεμόνα της Αίνου. Ο

Κάστρο, σπίτι του 1850

πρώτος είχε ως φέουδα τη Λήμνο και τη Θάσο, νησιά που δόθηκαν από το συνετό αυτοκράτορα Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγο (1391-1425) το 1414, στην προσπάθειά του να έχει συμμάχους στην αναχαίτιση των Τούρκων, ενώ ο δεύτερος πήρε τα νησιά Ίμβρο και Λήμνο.

Πριν η Θάσος δοθεί ως φέουδο στον Dogino Γκατελούζι πρόλαβε ο Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγος το 1403 να κατασκευάσει μικρό αλλά ισχυρό κάστρο στην άκρη, εκεί που σήμερα βρίσκεται η εκκλησία του Αϊ Λια.

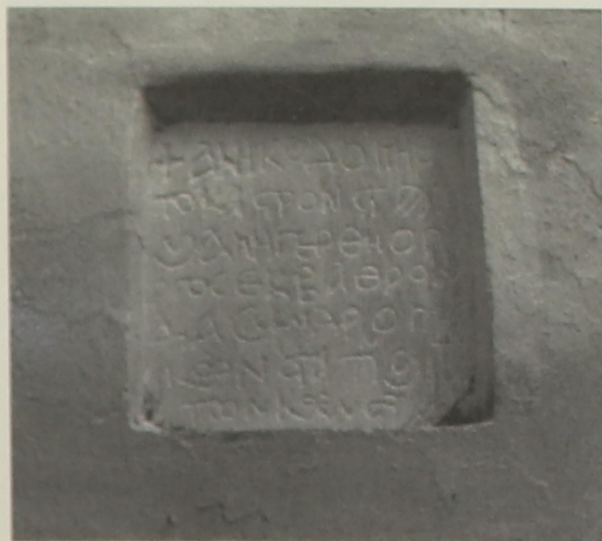
Κρύπτη σε τοίχο σπιτιού

Για τις οχυρωματικές εργασίες του παραπάνω αυτοκράτορα στο Κάστρο κατατοπιστικές είναι οι επιγραφές, οι εντοιχισμένες στο νότιο τοίχο της εκκλησίας του Αγίου Αθανασίου και για τις οποίες έχουν ήδη ασχοληθεί έγκυροι ιστορικοί.

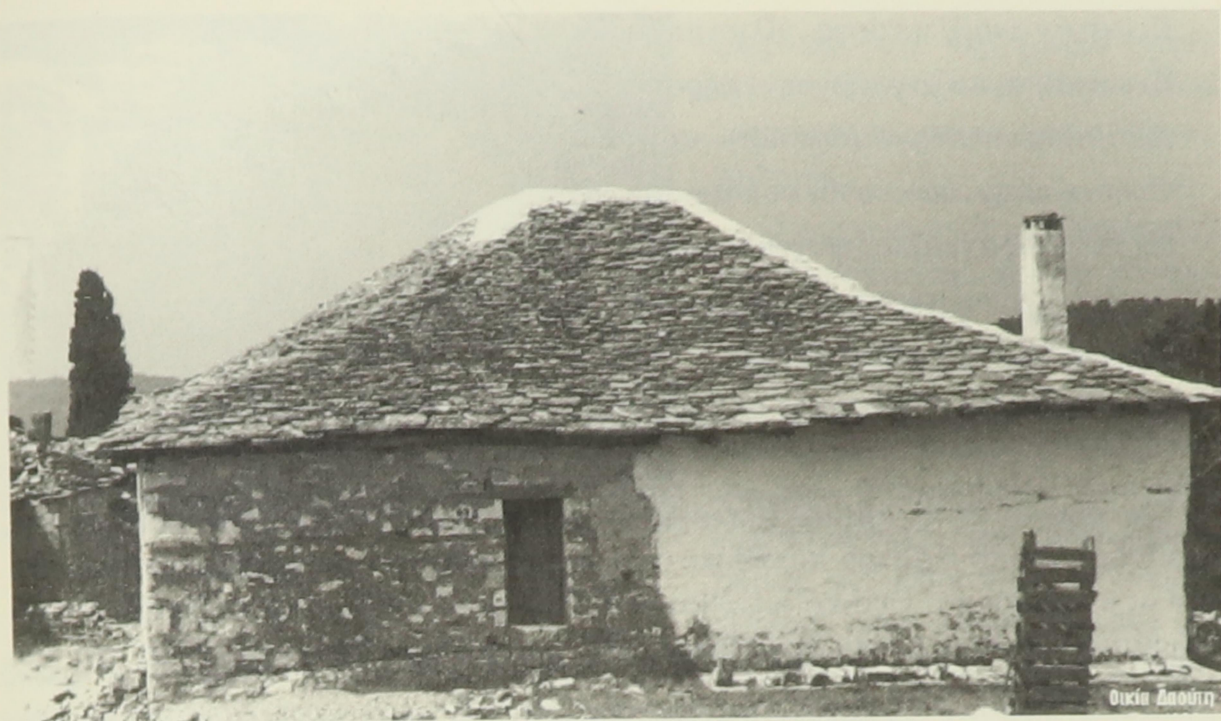
Τα ονόματα Κωνσταντίνος και Ιωάννης παραπέμπουν σε ευγενείς Κωνσταντινου-πολίτες που πρέπει να ήταν συγγενείς του αυτοκράτορα. Στο Κάστρο, μάλιστα, μέχρι τα μέσα του 19^{ου} αιώνα διασώζονταν το επίθετο των Παλαιολόγων.

Όπως αναφέραμε ο Μανουήλ Β΄ υποχρεώθηκε από τις περιστάσεις να δώσει τη Θάσο στον ηγεμόνα της Λέσβου Dogino Γκατελούζι το 1414. Το νησί οι Φράγκοι το κράτησαν μέχρι το 1455 οπότε το Σεπτέμβρη του έτους αυτού ο Ζαγανός Πασάς το κατέλαβε. Εδώ έρχεται η παράδοση και με το πέρασμα των χρόνων δημιουργεί το μύθο.

Βρισκόμαστε στο τέλος του Σεπτέμβρη του 1455 και στο ορεινό χωριό φτάνει ο τούρκος αξιωματικός με εκατό στρατιώτες να παραλάβει το Κάστρο από τον Γεώργιο Γκατελούζι, τον τελευταίο φράγκο ηγεμόνα του νησιού. Ο γιος του Γεωργίου ο Δομένικος είχε παντρευτεί την ωραία κόρη από το Κάστρο Μαρία, της

† Ανηκοδομήθι
το κάστρον σαΐα
κ(αι) ανηγέρθη ο πύργος εκ βάθρων
δια συνδρομής
Κωνστα(ν)τίν(ου) κ(αι) Ιω(άννου)
Των Κωνσταν(τινοπολιτών)

Κάστρο, σπίτι του 1850

οποίας η γενιά κρατούσε από τους ξακουστούς Κατακουζηνούς. Την ώρα που ο άνδρας της παρέδιδε το Κάστρο στους Τούρκους εκείνη προτίμησε τον τίμιο θάνατο πέφτοντας από τον πύργο, στα βράχια του μεγάλου γκρεμού που περιβάλλει τον οχυρωματικό περίβολο.

Αναφέρει ακόμη η παράδοση ότι κάποιες νύχτες του καλοκαιριού ακούγονται ποδοβολητά αλόγου που τρέχει γύρω από το γκρεμισμένο κάστρο. Είναι λένε η όμορφη Μαρία Κατακουζηνού που γυροφέρει στο αγαπημένο της Κάστρο, και ως πέρασαν τόσοι αιώνες από τον ένδοξο θάνατό της.

Άραγε το δημοτικό τραγούδι με τον τίτλο η ωραία του Καστρού που δημοσιεύεται στο βιβλίο του Γιώργου Αυγουστίδη: δημοτικά τραγούδια της Θάσου (Θεσσαλονίκη 2003, 31) να αναφέρεται στον παραπάνω θρύλο; Το δημοσιεύουμε ως έχει από το βιβλίο του.

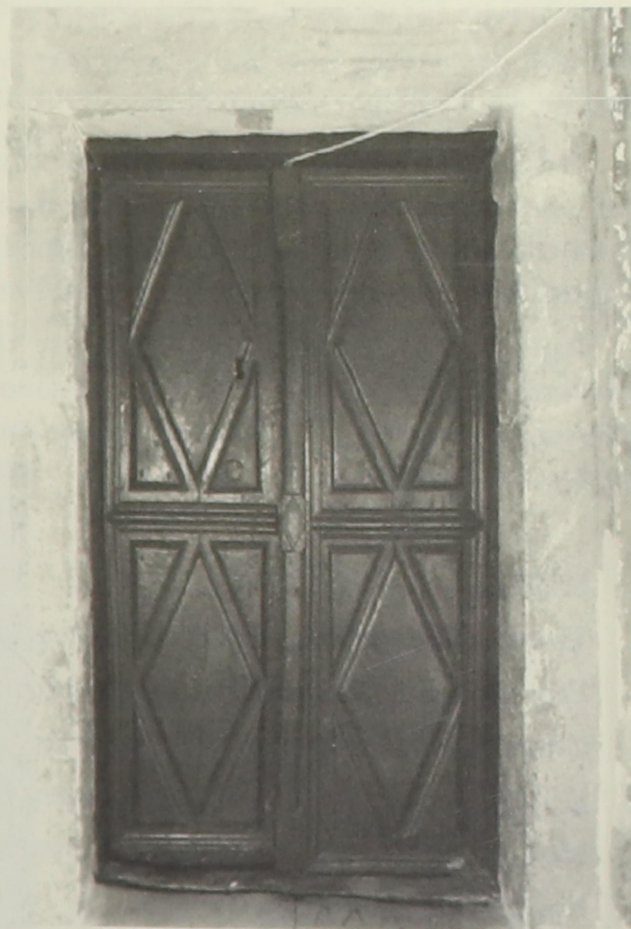
Η ΩΡΑΙΑ ΤΟΥ ΚΑΣΤΡΟΥ

Σε ποιού Καστρί και μπήκα και μπουρμπάτησα
Σαν της ωριάς (=ωραίας) το Κάστρο κάστρο δεν είν' αλλού
Οπού το πολεμούσαν χρόνους δώδεκα
Κι άλλους δεκατεσσάρους Τούρκοι και Ρωμαιοί
Μον' να σκυλί τουρκάκι και Ρωμαιογενή
Καλόγερος εγένη ράσο φόρεσε
Ανοιξέτε τις πόρτες να μπου ορφανός.

Κι ωστάν ανοίξ' η πόρτα , χίλιοι μπήκανε
Κι ωστάν να καλανοίξει την επήρανε
Από γιαλένιο πύργο κόρη κρέμνιασε
Ουδέ σε πέτρα δώκε ουδέ σε μάρμαρο
Μον σ'αγοραγκάλαις ψυχομάχησε
Ασείν', ασείναι πύργε μου πύργε μου φονιά
Θα σε ρίξω κάτω από θεμελιού
Με ασημένα φτιάρια και μ' αργυρά τσαπιά.

Στο σημείο αυτό πρέπει ακόμη να αναφέρουμε ότι παραμένει ζωντανή η παράδοση ότι το Κάστρο πατήθηκε από μουσουλμάνους πειρατές με δόλο, μόνο που οι κάτοικοι και φυσικά η ωραία του Κάστρου σώθηκαν με τη θαυματουργή επέμβαση των δύο αγίων προστατών του χωριού, του Προφήτη Ηλία και του Αγίου Ευστρατίου.

Όλα αυτά που άκουγα πάντα από τους καστρινούς παππούδες μου με πότισαν με την ίδια αγάπη όλων όσων καταγόμαστε από το ιστορικό αυτό χωριό. Αναρωτιόμουν τόσο εγώ όσο και οι άλλοι φίλοι και μέλη του Δ.Σ του συλλόγου Άγιος Αθανάσιος, αν η εκκλησία εκτός από τις δημοσιευμένες επιγραφές έκρυβε και άλλα μυστικά. Τον φετινό Γενάρη λίγο πριν από τον εορτασμό του Αγίου, συμμετέχοντας ο σύλλογός μας στον καθαρισμό του χωριού και της εκκλησίας, παρατηρήσαμε ένα ασυνήθιστο μπλε χρώμα στο σοφά που κάλυπτε την κάσα της πόρτας του Αγίου. Αφού η εκκλησία μας είναι πολύ παλιά δεν αποκλείεται να υπάρχουν αγιογραφίες στον εξωτερικό τοίχο, σκεφτήκαμε. Σχεδόν μας έγινε βεβαιότητα όταν το γαλάζιο αυτό χρώμα εκτεινόταν περιμετρικά της παραστάδας της πόρτας. Στην παράκλησή μας η εφορεία αρχαιοτήτων Καβάλας έστειλε τον συντηρητή κ. Μιχαήλ Καραβελίδη ο οποίος, προς απογοήτευσή μας, διαπίστωσε ότι δεν υπήρχαν αγιογρα-

Η μαρμάρινη παραστάδα

Η μαρμάρινη πλάκα στο δυτικό τοίχο

φίες και ότι το χρώμα ήταν μεταγενέστερο, συνήθεια πολύ διαδιδόμενη στους τελευταίους χρόνους.

Ο συγχωριανός μας Δημήτρης Σιομπανόπουλος πρώην συντηρητής της ίδιας υπηρεσίας με υπομονή καθάρισε την παραστάδα της πόρτας και τότε αποκαλύφθηκε άλλο απρόσμενο στοιχείο. Ολόκληρη η παραστάδα αποτελούνταν από ορθομαρμάρωση με μάρμαρα δεύτερης χρήσης, όπως μπορεί εύκολα να

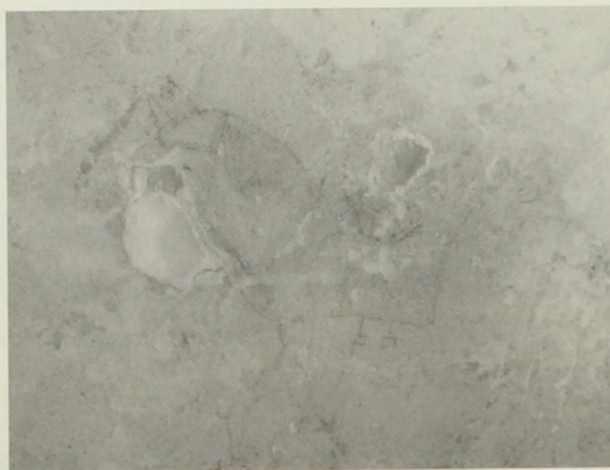
διακρίνει κανείς με τις τρεις οπές στην αριστερή παραστάδα. Οι οπές αυτές χρησίμευαν για τη στερέωση κάποιας μεγάλης πόρτας. Πιστεύουμε ότι η παραστάδα αυτή προέρχεται από την πύλη του οχυρωματικού περιβόλου ή ότι στερέωνε την πύλη του πύργου των Grimaldi, του 1434. Τα μάρμαρα της παραστάδας μαζί με τις επιγραφές που ανασύρθηκαν από τα ερείπια του κάστρου και του πύργου χρησιμοποιήθηκαν με τέχνη το 1804, όταν δόθηκε άδεια ανακαίνισης της εκκλησίας.

Ένα ακόμη τεκμήριο του μεσαιωνικού παρελθόντος του χωριού μας προστέθηκε στα ήδη υπάρχοντα.

Στο δυτικό τοίχο της εκκλησίας διακρίναμε ακόμη μια άγνωστη τετράγωνη πλάκα με σταυρό στο μέσον. Δεν μπορούμε να προσδιορίσουμε την χρονολόγησή της αφού ο χαρακτήρας δεν προνόησε για αυτό.

Άλλη έκπληξη μας περίμενε όταν διακρίναμε στο νότιο τοίχο μια παράξενη παράσταση. Ένα άλογο με σέλα, ζωγραφισμένο με μολύβι. Η απογοήτευση όμως διαδέχτηκε την αρχική έκπληξη, όταν πάνω από την εικόνα διαβάσαμε το όνομα Οικονομίδης, πράγμα που χρονολογεί τη ζωγραφιά το αργότερο στις αρχές του 20^{ου} αιώνα.

Να κρύβει και άλλα μυστικά ο ναός μας, χρήσιμα για την ιστορία του χωριού μας αλλά και της Θάσου ολόκληρης;

Graffiti αρχών 20^{ου} αιώνα

ΤΟ ΜΕΤΟΧΙΟ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΚΟΥΤΛΟΥΜΟΥΣΙΟΥ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ (1774-1927)

ΑΦΙΕΡΩΤΗΡΙΑ

(ΜΕΡΟΣ 3^ο)

Γράφει ο Γιώργος Αυγουστίδης

Κάστρο, οχυρωματικός περίβολος του 1403

Το επόμενο έγγραφο είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον αφού από αυτό προκύπτει το έτος ανέγερσης της μικρής εκκλησίας του μετοχίου, τιμωμένη στην Μεταμόρφωση του Σωτήρος.

Το ενδιαφέρον του εγγράφου αυτού γίνεται ακόμη μεγαλύτερο αφού ξεκαθαρίζει με τον πιο γλαφυρό τρόπο πώς προσεγγίζονταν οι υποψήφιοι αφιερωτές... *Ακόμη επροσκάλεσα εξεπίτηδες και την ευλαβεστάτην Μόρφω από Θεολόγον και πολύ το εχάρη και ευχαριστήθη...* Η Μόρφω του εγγράφου, πήρε τον μοναχό Αρσένιο και του έδειξε τεράστια περιουσία στην περιοχή του Κάστρου την οποία στη συνέχεια χάρισε στο μοναστήρι.

Με επιστολή του που φέρει ημερομηνία: 4 Ιουλίου 1867 ο Αρσένιος ενημερώνει αμέσως το μοναστήρι του.

αφιερωτές, ο καθείς θέλει την σφραγίδα.

Τα ονόματα εισί τα ακόλουθα κεκοιμημένα: Λόβουλος, Ραλίτζας, ελαιόδ(ενδρα)2 εις το ίδιον ζωντανά: Ματθαίος και Λασκαρίνας.

Ελαιόδ. 1 ζωντανά Δημήτρη, Ευφημίας. Κεκοιμημένα: Διονυσίου, Παναγιώτου, Γεωργίου.

Ελαιόδ.2 αποθαμένα, Παναγιώτη, Ελένη, Κυριαζή, Θωμαή, Σωτήρο, Γεωργίου, Μαρία.

Ελαιόδ.1.αποθαμένα Καλάκη, Μαρία, Δημήτρη, Κωνσταντή, Δημήτρη, Αθανασίου, Βαγγελνή

Ελαιόδ.1 Σωφρονία μοναχή, Αγουστή, Λισάφω

Αν ήθελε άγιε γέροντα να κάμετε καμίαν λειτουργίαν (τότε) ήθελε αφιερώνονται πενήντα ελαιόδενδρα και περισσότερα και όποτε είναι να έρχεσθε καμίαν φοράν και αν ήταν τρόπος τον παπά Βενέδικτον να τον έστελνες δια πνευματικόν εδώ ήθελε πλουτύνει το μετόχιον εις ολίγον καιρόν από ελαιόδενδρα και διάφορα πράγματα ως καθώς τον θέλουν εις το χωριό. Ταύτα και μένω πρόθυμος εις τας διαταγάς σου το ταπεινό, τέκνον σου, Αρσένιος Κουτλουμουσιανός.

Ασπάζομαι και τον άγιον αρχιμανδρίτην συν τω Μελετίω ιερομονάχω, Κυρίλλω, διακο Αβέρκιο, οικονόμον Χαρίτων και Νήμφων και όλην την αδελφότητα.

Ο ίδιος

Η εκκλησία του μετοχίου κτίστηκε επομένως το 1867 και μπορούμε να φανταστούμε την πρώτη λειτουργία με προσκυνητές από το Κάστρο και το μακρινό Θεολόγο να παίρνουν μέρος στην λειτουργία αυτή. Ρίγη συγκίνησης ασφαλώς τους δημιουργούσε η αίσθηση της συμμετοχής τους στη βεβαιωμένη αυτή λειτουργία της 3^{ης} Ιουλίου του 1867. Η εκκλησία βρισκόταν στο μέσο βαθύσκιατου, πυκνού πευκοδάσους. Μπροστά της ο ελαιώνας του μετοχίου και δίπλα της, κολλητά σχεδόν η διώροφη κατοικία των δύο μοναχών με ένα μεγάλο μπαλκόνι -εξώστη από όπου η θέα πρέπει να ήταν μαγευτική. Πίσω ακριβώς η πηγή από την οποία και σήμερα ακόμη τρέχει κρυστάλλινο νερό. Για την πηγή αυτή θα μιλήσουμε στη συνέχεια πιο αναλυτικά αφού κατά την γνώμη μου αποτελεί μοναδικό μνημείο για ολόκληρη τη Θάσο. Είναι θλιβερό αυτό το μνημείο να είναι σε πλήρη εγκατάλειψη, να υπόκειται στην ανελέητη φθορά του χρόνου, των καιρικών συνθηκών και την άστοργη μεταχείρισή του από τους κατοίκους.

Οι λιγοστοί προσκυνητές ξυπνούν από το χαρακτηριστικό ήχο του σήμαντρου που με τέχνη κτυπά ο Αρσένιος. Κοντά στην πηγή με τα δύο μεγάλα πλατάνια και τις κεραιές ένα αηδόνι στέλνει το ύστερο γλυκό και παρατεταμένο κελάηδημα λίγο πριν η ροδοδάκτυλη αυγή σημάνει τον ερχομό της καινούργιας μέρας. Ο ήχος από το σήμαντρο, το γλυκό κελάηδημα και το δροσερό πρωινό αγέρι που ξεχύνεται από το βουνό, καλούν τους λιγοστους προσκυνητές σε μια εκστατική προσευχή. Μέσα στην εκκλησία το λιγοστό φως των αγιοκεριών ζωντανεύει τις

εικόνες του τέμπλου δημιουργώντας ανεπανάληπτη μυσταγωγία.

Το ξημέρωμα φθάνει και οι χρυσές ακτίνες του ήλιου περνούν από τα δύο μικρά παράθυρα του ιερού γεμίζοντας την μικρή εκκλησία από φως χαρωπό και χαρμόσυνο. Ο ήχος της καμπάνας πανηγυρικός και δοξαστικός αναγγέλλει το τέλος της θείας λειτουργίας και το ξημέρωμα της καινούργιας μέρας.

Αυτές είναι οι λίγες ανεπανάληπτες στιγμές, στις οποίες ο άνθρωπος αποζητά την στοχαστική απομόνωση, μακριά από τους στροβίλους του μάταιου κόσμου, την παράφωνα επιτήδευση, την υποκρισία που σωρεύτηκε στη κοινωνική ζωή μας, τους γελοίους περιορισμούς την συμβατικότητα ενός καταθλιπτικού πολιτισμού και τη θηλιά που έχει περάσει στο λαμό των συνανθρώπων μας η σύγχρονη άθλια οικονομική κατάσταση.

Όμως είναι καιρός να γυρίσουμε πίσω στην αφήγηση των ίδιων των εγγράφων. Σχεδόν ένα μήνα αργότερα (11 Αυγούστου 1867) η Μόρφω Βαΐωλίνα από το Θεολόγο αφιερώνει σημαντική περιουσία στο μοναστήρι. Μάλλον η Μόρφω αυτή πρέπει να καταγόταν από το Κάστρο, αλλιώς δεν εξηγείται η κατοχή τέτοιας περιουσίας στο ορεινό αυτό χωριό.

Το έγγραφο είναι γραμμένο σε τρίτο πρόσωπο πράγμα που φανερώνει ότι το έγραψε κατ' εντολή της Μόρφως ο Αρσένιος και αυτή στο τέλος αντί για την υπογραφή της ζωγράφησε το σημάδι του σταυρού.

Η ΜΕΤΑΓΡΑΦΗ

Χαριστήριον αφιερωματικόν

Δια του οποίου χαρίζει, και αφιερώνει η από Θεολόγου Μόρφου Βαΐωλίνα γυνή του μακαρίτου Διαμαντή Αθανασίου τα όσα σημειούνται κατ' όνομα.

Πέντε εις το αμπέλι το χιλανδαρινό

Δέκα εις τα καμντζάδκα

Πέντε εις το πηγάδι υποκάτω εις τα πετρώματα

Ένα εις ταις πλάκαις

Ένα εις Χαμούτ

Δύο εις Καλαμίστραις

Το χωράφιον εις την Μέση, εις του Γιαννίκη την καλύβαν εμπρός

Ένα χωράφιον εις το Γερακάδικον τον λινόν όπισθεν

Ένα χωράφιον εις τα Κυργιακάδικα (και) ένας παχτσές εις το Ποτάμι

Ένας παχτσές εις τον αγό.

Ταύτα πάντα χαρίζω και αφιερώνω εγώ η Μόρφω Βαΐωλίνα οικούσα εις Θεολόγον αυτοθελήτως και αβιάστως και αυτοπροαιρέτω γνώμη μου, και αν από αυτά τα άνωθεν αφιερωμένα εις το ιερόν μοναστήριον του Κουτλουμουσίου κανείς είτε από τους συγγενείς μου είτε από ξένους εγχωρίους και κρατήσουν από

Χαριστήριον ἀπογραφικόν.

Διὰ τοῦ ὁσίου χαρίτη, καὶ ἀφιέρου, ἢ ἀπὸ διαυγέου
Μόρφου Βασιλέως, γυνὴ τοῦ μακαρίου Σταυροῦ Ἰδίου
σου τὰ ὅσα ἀπογράφου καὶ ἕτερα
οὐδὲ ἄλλοι. καὶ ὁ ἀφῆκε τὸ χιθωνοποιεῖν
ἕνα καὶ ἀπογραφικόν.
τοῦτε καὶ ὁ ὄχι τὸ ἕνα καὶ ὁ ἕνα
ἕνα, καὶ τὰ ἕτερα.

ἕνα καὶ τοῦ χαρίτη.
ἕνα καὶ Χαριστήριον
τὸ χαριστήριον καὶ τὸ μόνον καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἕνα
ἕνα.

ἕνα χαριστήριον καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἕνα
ἕνα χαριστήριον καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἕνα.
ἕνα χαριστήριον καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἕνα.

ἕνα χαριστήριον καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἕνα
ἕνα χαριστήριον καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἕνα
ἕνα χαριστήριον καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἕνα.

ἕνα χαριστήριον καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἕνα
ἕνα χαριστήριον καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἕνα
ἕνα χαριστήριον καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἕνα.

ἀπὸ αὐτῶν

ἕνα χαριστήριον καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἕνα
ἕνα χαριστήριον καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἕνα
ἕνα χαριστήριον καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἕνα.

Βασίλειος Ἰδίου χαρίτη ἕνα καὶ τὸ ἕνα

- " ἕνα χαριστήριον καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἕνα
- " ἕνα χαριστήριον καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἕνα
- " ἕνα χαριστήριον καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἕνα

αυτά να έχουνσι τον αφορισμόν των τριακοσίων δεκαοχτώ πατέρων των εν συνόδω.

Και εις ένδειξιν υποφαίνομαι ενώπιον των αξιοπίστων μαρτύρων:

Αυγούστου 11, 1867 εγώ η Μόρφω Βαΐωλίνα γυνή του Διαμαντή από θεολόγου βεβαιώ εις τα άνωθεν αφιερωμένα και δια το αγράμματόν μου θέτω το σημείον του σταυρού. †

Βασιλικός Ιωάννου Χατζή υπόσχομαι τα άνωθεν

Ο γράφας και μάρτυρας προεστός Αναγνώστης Γεωργίου

Παπά γεώργιος (μαρτυρώ)

Παπά Κωνσταντίνος μαρτυρώ

Παπά Δωρόθεος μαρτυρώ

Παπά Γεώργιος Μεταξά μαρτυρώ

Σημειώσεις:

Καμντζάδκα: Περιοχή κάτω από τη πηγή Γονάτι

Στο πηγάδι υποκάτω: Το πηγάδι αυτό του εγγράφου είναι στενά συνδεδεμένο με την κοινωνική ζωή του Κάστρου. Βρισκόταν στις όχθες του μεγάλου χειμάρρου, του κατλάκου στην περιοχή της Λγιάς, είχε μαρμάρινη λεκάνη για το πότισμα των ζώων. Σήμερα ίχνη μόνο διασώζονται από το χωριακό αυτό πηγάδι αφού η άγνοια των νεότερων το κακοποίησε. Το πηγάδι αυτό τους καλοκαιρινούς μήνες όταν στέρευαν οι κοντινές πηγές του Σκεπαστού και της Λγιάς (από τη λυγαριά) δρόσιζε τα κοπάδια και τους Καστρινούς. Λίγο πιο πάνω υπήρχε μικρότερο πηγάδι, του Γιαννάκη του Σαλταρή, με το νερό του οποίου ο μπάρμπα Γιάννης άρδευε μικρό λαχανόκηπο. Οι διψασμένοι διαβάτες όταν περνούσαν από εκεί έκαναν μικρή στάση.

- Μπάρμπα Γιάννη, λίγο νερό!

- Αμέσως! Και έριχνε τον κουβά του στο πηγάδι ανασύροντας το δροσερό νερό με το οποίο ξεδιψούσε ο κουρασμένος διαβάτης. Εποχές δύσκολες που σφυρηλάτησαν όμως την αλληλεγγύη και την αγάπη στον πλησίον.

Πλάκαις: Περιοχή στο μέσον περίπου της διαδρομής Λιμενάρια -Κάστρο.

Χαμούτ: Περιοχή κοντά στο Σκεπαστό.

Αγό: Πασίγνωστη περιοχή, η ανατολική πλαγιά στο Κάστρο όπου και σήμερα είναι ορατές οι αναβαθμίδες. Πήρε το όνομά της από τον αύλακα (αγωγό και με απλολογία αγό) που μετέφερε το νερό από την πηγή Γονάτι αρδεύοντας την πλαγιά αυτή.

Κυργιακάδικα: Αγροτική περιοχή στα Λιμενάρια.

Καλαμίστραις: Πολύ ψηλά ανεβαίνοντας από το μεγάλο λάκκο προς το Κάστρο (κοντά στην περιοχή Χαμούτ).

Φωτογραφίες του σήμερα, με τα χρώματα του χθες

Θέμιδα Ζήδρου

Με νοσταλγική διάθεση, προσπαθώ να ανακαλύψω την αληθινή, την ανεξερεύνητη, την πραγματική Θάσο, την ανέγγιχτη από τα τραύματα της ανεξέλεγκτης τουριστικής ανάπτυξης.

